

*До разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 41.884.062
Одеського державного
університету внутрішніх справ*

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Пирога
Ігоря Володимировича на дисертацію Раковича Максима
Миколайовича на тему: «Методика розслідування незаконного
заволодіння транспортними засобом», подану на здобуття ступеня
доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 – Право**

Актуальність теми дисертації. Незаконне заволодіння транспортним засобом на сьогодні залишається одним з розповсюджених та небезпечних кримінальних правопорушень, що посягають, з одного боку на непорушне та гарантоване Конституцією України (ст. 41) право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, а з іншого на громадську безпеку, що полягає у порушенні правил безпеки руху та експлуатації транспорту. Суспільна небезпечність цього правопорушення зумовлена неконтрольованим використанням транспортних засобів, що є джерелом підвищеної небезпеки та може сприяти вчиненню інших правопорушень. Дуже часто такі правопорушення вчиняють особи, які перебувають у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння чи які не мають прав на керування транспортними засобами, а звідси навичками керування, особливо, якщо попадають у складну дорожню обстановку.

Розслідування незаконного заволодіння транспортними засобами викликає певні труднощі, пов'язані з вчиненням більшості правопорушень таємним шляхом, тобто в умовах неочевидності за відсутністю свідків. При цьому правопорушники використовують витончені способи проникнення до салонів транспортних засобів та до приміщень, де вони знаходяться, знищуючи при цьому сліди проникнення. За статистичними даними показник розкриття кримінальних правопорушень, передбачених ст. 289 КК України складає близько 25 %, що обумовлено низкою факторів, серед яких істотно

значення має кваліфікація слідчих і співробітників оперативних підрозділів Національної поліції України, їх недостатнє забезпечення науково обґрунтованими методичними рекомендаціями щодо проведення досудового розслідування. Зазначене свідчить про актуальність розробки засобів та методів розслідування незаконного заволодіння транспортними засобами.

Проблеми криміналістичної методики незаконного заволодіння транспортними засобами розглядались у дослідженнях українських і зарубіжних вчених з кримінального, кримінального процесуального права та криміналістики, однак низка важливих теоретичних та практичних аспектів цієї теми залишаються поза межами досліджень, окремі теорії мають дискусійний характер, а деякі з них потребують більш наукового обґрунтування. Викладене дає підстави стверджувати, що попри значну кількість здобутків учених, методику розслідування незаконного заволодіння транспортними засобами розроблено не повною мірою, що обумовлює актуальність проведеного М. М. Раковичем дослідження.

Актуальність обраної теми аргументується й тим, що дослідження виконано відповідно до положень Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки (затверджена указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021), Національної стратегії у сфері прав людини на 2021-2023 роки (затверджена указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021), Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021-2023 роки (затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 червня 2021 року № 756р), Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 року №1221.

Дослідження є складовою плану науково-дослідної роботи Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрямки розвитку та реформування правоохоронних органів в умовах розгортання

демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний номер 0116U006773) та частиною загальної наукової теми «Охорона та захист прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження» (0114U004019), що виконується кафедрою кримінального процесу та криміналістики.

Тема дисертаційного дослідження затверджена вченою радою Одеського університету внутрішніх справ України 30 жовтня 2020 року (протокол № 3).

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень. Наукова новизна отриманих результатів обумовлена тим, що за характером і змістом розглянутих питань дисертація є одним із перших комплексним монографічним дослідженням, у якому висвітлено теоретичні положення та розроблено практичні рекомендації щодо методики розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом, що мають значення для підвищення ефективності діяльності органів досудового розслідування та оперативних підрозділів. У дослідженні сформульовано та обґрунтовано низку положень, висновків і рекомендацій, що мають наукову новизну, зокрема вперше: 1) розроблено криміналістичну характеристику методики розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом та визначено її елементи, до яких належать предмет злочинного посягання, спосіб учинення, обстановка та слідова картина, особа злочинця, мотив та мета вчинення злочину, досліджено особливості та кореляційні зв'язки між ними; 2) визначено та охарактеризовано ознаки особи, яка вчинила кримінальне правопорушення для його відмежування від осіб, які не можуть бути суб'єктом незаконного заволодіння транспортним засобом; 3) визначено особливості первинної інформації щодо незаконного заволодіння транспортними засобами та її вплив на формування слідчих ситуацій; 4) з'ясовано особливості допиту підозрюваного у кримінальних провадженнях щодо незаконного заволодіння транспортним засобом з

урахуванням його статусу у кримінальному провадженні, використання інституту угод та окремих рекомендованих тактичних прийомів.

Також у дисертації удосконалено: положення щодо обов'язкових ознак транспортного засобу як предмета протиправного посягання; положення щодо зв'язку місця, часу та обстановки незаконних заволодінь транспортними засобами з особою потерпілого і особою, яка вчинила кримінальне правопорушення, способом незаконного заволодіння та відповідними слідами-джерелами доказів; порядок огляду транспортного засобу або його частин (вузлів, агрегатів) в залежності від місця та обставин їх виявлення; тактику проведення обшуку транспортного засобу, обумовлені завданням отримання доказів перебування у транспортному засобі підозрюваної особи, а також ситуацією, в якій було виявлено транспортний засіб.

Крім того, дістали подальшого розвитку: положення щодо тактичних завдань та шляхів їх вирішення у наступних типових слідчих ситуаціях початкового етапу розслідування: виявлено викрадений транспортний засіб і затримано підозрюваного, виявлено місцезнаходження викраденого транспортного засобу, але особу підозрюваного не встановлено, не вдалося виявити місцезнаходження викраденого транспортного засобу, але отримано достовірну інформацію про особу, яка незаконно заволоділа транспортним засобом, не вдалося виявити ні місцезнаходження викраденого транспортного засобу, ні встановити особу підозрюваного; положення щодо тактичних завдань та шляхів їх вирішення у наступних типових слідчих ситуацій подальшого етапу розслідування: повністю визнає свою вину в інкримінованому незаконному заволодінні транспортним засобом; визнає свою вину частково; не визнає свою вину; положення щодо особливостей допиту потерпілого, значущість його показань у спрямованості як оперативно-пошукових, так і слідчих (розшукових) дій; специфіка призначення та проведення судових експертиз під час розслідування

незаконного заволодіння транспортним засобом, їх завдань та особливостей проведення.

Значення одержаних результатів для науки і практики полягає в тому, що одержані наукові результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у: правозастосовній діяльності підрозділів Національної поліції України; освітньому процесі під час викладання навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Криміналістика» (акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ від 25.01.2024 б/н); науково-дослідній роботі – для подальшого розроблення проблемних питань методики розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом (акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ від 17.01.2024 б/н).

Апробація результатів дисертації. Результати наукових досліджень, висновки та пропозиції автора оприлюднено на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема таких: «Актуальні питання розвитку права та законодавства: наукові дискусії» (м. Львів, 18-19 грудня 2020 р.), «Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави» (м. Одеса, 22 березня 2023 р.); «Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття» (м. Харків, 09 червня 2023 р.), «Правові та організаційно-тактичні засади оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України» (м. Одеса, 13 жовтня 2023 р.). Основні положення дисертації викладено у чотирьох наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях України з юридичних наук, тезах чотирьох доповідей на науково-практичних конференціях.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Автором вірно сформульовано мету дослідження, що полягає в отримання наукового результату у вигляді теоретично обґрунтованих положень щодо методики розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом, а також

формування на цій основі науково обґрунтованих рекомендацій щодо організаційного і тактичного забезпечення розслідування означеного виду кримінального правопорушення. Відповідно меті було поставлено та вирішено наступні завдання: визначено обов'язкові ознаки транспортного засобу як предмета протиправного посягання; охарактеризовано особу, яка вчиняє незаконне заволодіння транспортним засобом; з'ясувати зв'язок місця, часу та обстановки незаконного заволодіння транспортним засобом з особою потерпілого й особою, яка вчинила кримінальне правопорушення, способом незаконного заволодіння та відповідними слідами; досліджено особливості первинної інформації про незаконне заволодіння транспортним засобом та її вплив на формування слідчих ситуацій; охарактеризовано типові слідчі ситуації початкового та наступного етапів розслідування, тактичні завдання та шляхи їх вирішення; розкрито особливості огляду транспортного засобу або його частин (вузлів, агрегатів) в залежності від місця та обставин їх виявлення; виділено особливості допиту потерпілого та свідків під час розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом; охарактеризовано особливості допиту підозрюваного з урахуванням його статусу у кримінальному провадженні; визначено особливості обшуку транспортного засобу; досліджено особливості підготовки та проведення судових експертиз при розслідуванні незаконного заволодіння транспортним засобом.

Об'єктом дослідження визначено правовідносини, що виникають у зв'язку з розслідуванням незаконного заволодіння транспортним засобом. Предметом дослідження є методика розслідуванням незаконного заволодіння транспортним засобом.

Ефективне виконання дисертантом поставлених завдань стало можливим завдяки вдало обраній методології дослідження та вмілому її застосуванню. Відповідно до поставленої мети та завдань дослідження, його предмета та об'єкта було використано як систему загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема: діалектичний — як загальний метод наукового

пізнання дійсності дозволив створити цілісне уявлення про основні елементи криміналістичної характеристики незаконного заволодіння транспортним засобом, організаційно-тактичних засад розслідування, а також з'ясування сутності й особливостей проведення низки слідчих (розшукових) дій, формулювання пропозицій та рекомендацій з удосконалення методики розслідування досліджуваного кримінального правопорушення (розділи 1-3). Догматичний метод застосовано для тлумачення юридичних категорій, уточнення понятійно-категоріального апарату дослідження (розділи 1-3). Методи порівняння, кількісного та якісного аналізу – під час дослідження норм матеріального і процесуального права, наукових категорій та визначень (розділ 1, підрозділи 2.1, 2.2). Формально-логічні методи і метод структурного аналізу використовувалися з метою встановлення способів учинення незаконного заволодіння транспортним засобом та особливостей слідової картини (підрозділ 1.4, 1.5). Порівняльно-правовий метод дозволив зіставити наявні теоретичні підходи щодо визначення криміналістичної характеристики злочинів, характерних ознак особи, яка вчиняє незаконне заволодіння транспортним засобом (підрозділи 1.1–1.4). Прогностичний метод використано під час дослідження теоретичних і правових аспектів проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій, призначення та проведення судових експертиз (розділ 3). Системно-структурний метод надав можливість проаналізувати організаційні й тактико-психологічні засади провадження окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування незаконного заволодіння транспортних засобів (розділ 3). Соціологічний – під час опитування слідчих (розділи 1–3). Статистичний метод використаний для збирання, аналізу та узагальнення емпіричних матеріалів дослідження (розділи 1–3). Метод узагальнення застосовано при підведенні підсумків за результатами дослідження окремих проблем, що стосуються методики розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом (розділи 1 – 3).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації забезпечується вдалою і продуманою структурою наукової роботи, логікою викладення матеріалу, потужним масивом емпіричної та джерельної бази.

Нормативно-правовою основою дослідження стали положення Конституції України, Кримінального процесуального кодексу України, інших законів, постанов Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України, інших відомчих правових актів, що регулюють правовідносини у сфері кримінального судочинства. Теоретичну основу дисертаційного дослідження становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних фахівців у галузі логіки та філософії, кримінального права, кримінального процесу та криміналістики.

Емпіричну базу дослідження складають результати вивчення матеріалів 120 кримінальних проваджень (вироків судів) щодо незаконного заволодіння транспортним засобом (ст. 289 КК України), результати опитування 200 слідчих, узагальнень судової практики.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертантом, у своїй більшості є переконливими, виваженими та слушними, що є вагомим внеском у теорію кримінального права, кримінального процесуального права та криміналістики.

Таким чином, сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації мають належний рівень обґрунтованості та достовірності.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Структура й обсяг дисертації зумовлені метою та завданнями дослідження. Робота складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, 3-х розділів, що включають 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг загального тексту дисертації складає 267 сторінок, з них основного тексту 216 сторінок.

У вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження, визначено її зв'язок з науковими програмами, темами, планами, мету і завдання, об'єкт і

предмет, методи дослідження, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, окреслено емпіричну базу дослідження, зазначено відомості про апробацію результатів дослідження та практичне значення його результатів, публікації автора та структуру дисертації.

У першому розділі «Кримінально-правова і криміналістична характеристика незаконного заволодіння транспортним засобом» автором розглянуто кримінально-правова та криміналістична характеристика незаконного заволодіння транспортним засобом, що є вихідними положеннями для формулювання методичних рекомендацій щодо розслідування даного виду кримінальних правопорушень.

Дисертантом зазначається, що криміналістична характеристика незаконного заволодіння транспортним засобом ґрунтується на кримінально-правових положеннях і надає більш детальний опис елементів механізму цих кримінальних правопорушень, важливих для прийняття процесуальних і тактичних рішень під час досудового розслідування. Криміналістична характеристика – це система відомостей про елементи механізму їх вчинення, яка включає в себе наступні елементи: особливості предмета посягання, яким виступає транспортний засіб; особливості особи, що вчинила кримінальне правопорушення і потерпілого; особливості місця, часу та обстановки незаконних заволодінь транспортними засобами; способи незаконних заволодінь транспортними засобами; особливості слідів незаконних заволодінь транспортними засобами як джерел доказів.

Визначено значення ознак транспортного засобу, як предмета посягання, що є ключовим для кваліфікації кримінального правопорушення за ст. 289 КК України і відмежування його від суміжних (крадіжки, грабежу, розбою). Таким визнається тільки механічний транспортний засіб, який приводиться в рух за допомогою двигуна внутрішнього згоряння (незалежно від його об'єму) або електричного двигуна потужністю понад 3 кВт, і незалежно від технічного стану, його справності чи несправності. Для кримінально-правової кваліфікації має значення вартість транспортного

засобу, яка визначається на момент незаконного заволодіння ним з урахуванням його амортизації.

В залежності від певного виду транспортного засобу, який є предметом заволодіння, автор поділяє осіб, які вчинили кримінальне правопорушення за наступними групами: 1) викрадачі, які посягають на транспортні засоби невеликих цінових категорій (підлітки з неблагополучних родин і молоді чоловіки, які не мають постійного місця роботи і нерідко мають судимість за вчинення корисливих кримінальних правопорушень); 2) викрадачі, які посягають на транспортний засіб великої та особливо великої цінової категорії з метою їх подальшого перепродажу за кордон або на виконання замовлення (організовані групи). Наведені групи відрізняються між собою, перш за все, злочинною кваліфікацією, що проявляється у способах дій та характером слідів.

Місце, час та обстановка незаконних заволодінь транспортними засобами розглядається автором як частина об'єктивної сторони кримінального правопорушення, закономірно пов'язана з іншими елементами його механізму, відомості про які дозволяють вирішувати низку завдань розслідування. За цією ознакою заволодіння транспортними засобами класифікуються на наступні групи: 1) незаконне заволодіння транспортним засобом, який знаходився у житловій зоні біля будинку власника; 2) незаконне заволодіння транспортним засобом, що знаходився на стоянці біля ресторану, торгівельного центру, підприємства тощо; 3) незаконне заволодіння транспортним засобом, що знаходився у дворі чи гаражі приватного домоволодіння; 4) незаконне заволодіння транспортним засобом, що знаходився на території охоронюваної автомобільної стоянки; 5) незаконне заволодіння транспортним засобом, що знаходився у гаражі; 6) незаконне заволодіння транспортним засобом, який використовується як таксі і приїздить на замовлення клієнтів у певне місце.

Способи незаконного заволодіння транспортними засобами розглядаються як певні активні дії зловмисника, спрямовані на отримання

можливості протиправного керування транспортним засобом всупереч волі його власника – його воля ігнорується (при таємному заволодінні), чи подавляється (при використанні фізичного насильства або погрози ним), або ж фальсифікується (при заволодінні транспортним засобом з використанням обману). У зв'язку з цим способи класифікуються за трьома групами: 1) таємне заволодіння транспортним засобом; 2) відкрите заволодіння транспортним засобом, поєднане з насильством, що не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або з погрозою застосування такого насильства; 3) відкрите заволодіння транспортним засобом поєднане з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або з погрозою застосування такого насильства; 4) заволодіння транспортним засобом шляхом обману або зловживання довірою.

Сліди – джерела доказів незаконних заволодінь транспортними засобами розглядаються як елемент механізму вчинення кримінального правопорушення, закономірно пов'язаний, зокрема зі способами його вчинення, а надалі і з особою зловмисника. З урахуванням цього особливості слідової картини незаконного заволодіння транспортним засобом визначаються в залежності від способу його вчинення (таємного чи відкритого). Відтак, виділяються групи слідів: характерних для таємного заволодіння транспортним засобом поєднаного з проникненням у сховище і салон автомобіля (трасологічні сліди, речі, мікрочастинки); характерних для використання фізичного насильства або погрози його застосування (показання потерпілого, тілесні ушкодження тощо); характерних для використання обману або зловживання довірою власника або користувача транспортного засобу (показання потерпілого і свідків, речі, документи тощо).

У другому розділі «Початковий етап розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом» автором розглянуто особливості отримання, перевірки та внесення відомостей до ЄРДР щодо незаконних заволодінь транспортними засобами, що мають істотне значення для

формування методика розслідування кримінальних правопорушень даного виду. Характер та обсяг первинної інформації значною мірою впливає на організацію досудового розслідування на початковому його етапі, проведення першочергових слідчих (розшукових) дій.

Розглядається початковий етап розслідування – це період часу, який охоплює проведення слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР до повідомлення особи про підозру у вчиненні кримінального правопорушення. Початок досудового розслідування за ст. 289 КК України може починатися в різних інформаційних умовах (слідчих ситуаціях), які визначаються результатами проведення невідкладних слідчих (розшукових) дій: огляду місця події; допиту потерпілого; витребування та отримання від потерпілого речей і документів, які допоможуть у розшуку та ідентифікації викраденого транспортного засобу; допиту свідків, очевидців (якщо такі встановлені); зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису (якщо такі виявлені). Результати цих дій зумовлюють характер тактичних завдань розслідування та засобів їх вирішення – тактичних операцій. З урахуванням означеного автором визначено типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування незаконних заволодінь транспортними засобами типовими, що зумовлюють певний алгоритм дій слідчого: 1) у результаті проведення невідкладних слідчо-розшукових дій виявлено викрадений транспортний засіб і затримано підозрюваного; 2) у результаті проведення невідкладних слідчо-розшукових дій виявлено місцезнаходження викраденого транспортного засобу, але особу підозрюваного не встановлено; 3) у результаті проведення невідкладних слідчо-розшукових дій не вдалося виявити місцезнаходження викраденого транспортного засобу, але отримано достовірну інформацію про особу, яка незаконно заволоділа транспортним засобом; 4) у результаті проведення невідкладних слідчих (розшукових) дій не вдалося виявити ні

місцезнаходження викраденого транспортного засобу, ні встановити особу підозрюваного.

Розглянуто наступний етап розслідування – період часу, який охоплює проведення слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів з моменту повідомлення особи про підозру у вчиненні кримінального правопорушення та закінчується зверненням прокурора до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру. Типові слідчі ситуації наступного етапу розслідування зумовлюються наявністю підозрюваного та зайнятої ним позиції щодо повідомленої підозри: 1) підозрюваний повністю визнає свою вину в інкримінованому незаконному заволодінні транспортним засобом і готовий співробітничати зі слідством у встановленні всіх обставин вчиненого кримінального правопорушення; 2) підозрюваний визнає свою вину частково в інкримінованому йому незаконному заволодінні транспортним засобом; 3) підозрюваний не визнає свою вину в інкримінованому йому незаконному заволодінні транспортним засобом.

У третьому розділі «Особливості окремих слідчих (розшукових) дій при розслідуванні незаконного заволодіння транспортним засобом» розглядаються особливості проведення огляду, допиту, обшуку транспортного засобу, проведення експертиз.

Зазначається, що особливості проведення огляду при розслідуванні незаконного заволодіння транспортного засобу зумовлюються, перш за все, об'єктом огляду та характером вирішуваних завдань, що дозволяє виділити наступні його види: місця незаконного заволодіння транспортним засобом; місця виявлення викраденого транспортного засобу; виявленого транспортного засобу зумовлюються його видом (автомобіль, автобус, мотоцикл, мопед тощо; місця зберігання (відстою) транспортного засобу; частин, механізмів, агрегатів розукомплектованих транспортних засобів, які були викрадені зумовлені діями осіб, які вчинили кримінальне правопорушення та здійснили розборку і приготували частини транспортного

засобу для продажу. Визначено тактичні завдання по кожному з видів огляду та організаційно-тактичні прийоми їх вирішення.

Розглянуто особливості допиту потерпілої особи, свідків, що зумовлюються предметом їх допиту та особистісними соціально-психологічними рисами. Наголошується, що допит потерпілого у провадженнях даної категорії є невідкладною слідчою (розшуковою) дією, оскільки від його показань залежить спрямованість проведення інших слідчих (розшукових) дій. Допит потерпілого може проводитися кілька разів на різних етапах досудового розслідування: початковому етапі – для отримання відомостей про викрадений транспортний засіб та відомі йому обставини його викрадення (потрібні для організації розшуку); для уточнення окремих обставин викрадення, встановлених під час проведення початкових слідчо-розшукових дій; наступному етапі – для отримання відомостей щодо обставин, пов'язаних із затриманням підозрюваного, проведенням обшуків (наприклад, перед пред'явленням речей, вилучених у підозрюваного) тощо.

Зосереджено увагу на особливостях допиту підозрюваного, що визначаються його статусом у кримінальному провадженні. При обранні підозрюваним захисної позиції у формі заяви про алібі вона підлягає обов'язковій і ретельній перевірці, для чого під час допиту потрібно максимально деталізувати події, на які посилається підозрюваний. Заява про алібі може бути як дійсною, так і неправдивою. Неправдива заява про алібі у більшості випадків ґрунтується на основі: змови з особами, які проявляють готовність давати неправдиві покази з метою виправдання підозрюваного; посилення на реальну подію (відвідування певного місця, зустріч), але яке зміщується у часі на момент вчинення кримінального правопорушення; заява про алібі, коли відсутні відомості, що її підтверджують. З урахуванням цього деталізовані обставини заяви про алібі при їх співставленні з реальними подіями дозволяють встановити істину. Перспективним тактичним напрямком допиту підозрюваного є використання процесуального інституту

угод у кримінальному провадженні: про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим; між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості.

Особливості проведення обшуку транспортного засобу обумовлені його завданням, яке полягає в отриманні доказів перебування у транспортному засобі особи, яка підозрюється в незаконному заволодінні ним, а також ситуацією, в якій було виявлено транспортний засіб. З урахування цих факторів визначаються наступні його види: обшук транспортного засобу на місці затримання підозрюваного; обшук транспортного засобу, що знаходиться на території домоволодіння особи; обшук транспортного засобу, що знаходиться на території стоянки чи гаражного кооперативу.

Розглянуто основні види експертиз, що проводяться під час розслідування незаконного заволодіння транспортними засобами: криміналістичні експертизи (трасологічна, відеозапису, матеріалів, речовин та виробів), автотоварознавча та транспортно-товарознавча експертизи, молекулярно-генетична експертиза.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. Під час ознайомлення з текстом дисертаційного дослідження та науковими публікаціями Ракович Максима Миколайовича фактів порушень академічної доброчесності виявлено не було, усі запозичення містять відповідні посилання. Результати та напрацювання співавторів у дисертаційному дослідженні не використовувалися. Це дозволяє припустити, що дисертація здобувача є самостійно здійсненою й оригінальною науковою працею.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження М. М. Раковича, слід звернути увагу на окремі спірні, дискусійні положення, що можуть стати підґрунтям для обговорення під час захисту, а саме:

1. У першому розділі автором розглядається кримінально-правова та криміналістична характеристики незаконного заволодіння транспортним засобом. Ми погоджуємось з дисертантом, що ці дві категорії є вихідними положеннями для формулювання методичних рекомендацій щодо розслідування даного виду кримінальних правопорушень. Процес розслідування є практичною діяльністю відповідних підрозділів. Однак, предметом дисертаційного дослідження є методика розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом, що є науковою категорією та, відповідно, має загальноприйняту в криміналістиці структуру, у якій відсутній такий елемент, як кримінально-правова характеристика. Відповідно, розгляд кримінально-правової характеристики незаконного заволодіння транспортним засобом не входить в предмет дослідження дисертації.

2. Окремі зауваження щодо структури роботи. Структура другого розділу дисертації не має підрозділів, що, певним чином, порушує структурну логічність дисертації та її сприйняття читачами. Зміст розділу не повною мірою відповідає назві, оскільки в ньому розглянуто як початковий, так і наступний (подальший) етапи розслідування, однак його назва: «Початковий етап розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом». На наш погляд, доцільніше було б назвати розділ «Етапи розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом» та поділити на підрозділи 2.1 «Початок досудового розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом», 2.2 «Початковий етап розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом», 2.3 «Наступний етап розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом». До речі, у розділі дотримується саме така послідовність викладення матеріалу: 2.1 – на сторінках 89-98, 2.2 – на сторінках 98-128, 2.3 – на сторінках 128-134.

У структурі дисертації висновки по розділах складають: 1-й розділ – 5 сторінок, 2-й – 8 сторінок, 3-й – 10 сторінок. За змістом вони в окремих моментах повторюють текст розділів. Висновки є остаточною думкою,

логічним підсумком проведеного дослідження і, на нашу думку, повинні бути викладені більш чітко та у меншому обсязі.

3. За текстом дисертації вживається термінологія «слідчо-розшукові дії», що не є загальноприйнятою та не відповідає нормативно закріпленій у Кримінальному процесуальному кодексі – слідчі (розшукові) дії. Якщо дисертант наполягає на використанні саме цього поняття, то така позиція потребує додаткової аргументації.

4. Серед особливостей проведення слідчих (розшукових) дій (розділ 3) поза увагою дисертанта залишилась така слідча дія як слідчий експеримент. На наш погляд, вказана слідча (розшукова) дія при розслідуванні незаконного заволодіння транспортним засобом є різноманітною та має тактичні особливості. Розробка організаційно-тактичних особливостей слідчого експерименту при розслідуванні незаконного заволодіння транспортним засобом значно підвищило б наукове та практичне значення роботи.

5. У підрозділі 3.5 розглянуто види судових експертиз, що призначаються під час розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом. Однак при цьому не вказується кількісний показник кожної з розглянутих експертиз та їх процентне відношення. Відсутні вказані показники й у Додатку Б.

Підсумовуючи викладене вище, слід зауважити, що висловлені дискусійні положення лише підкреслюють актуальність досліджуваної проблематики та не впливають на загалом позитивну оцінку роботи та істотно не зменшують її теоретичного та практичного рівня.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.
Дисертація «Методика розслідування незаконного заволодіння транспортними засобом» відповідає спеціальності 081 Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р.

№ 261 (зі змінами і доповненнями від 03.04.2019 р. № 283 та від 19.05.2023 р. № 502), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 31.05.2019 р. № 759) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами від 21.03.2022 р. № 341 та від 18.05.2023 р. № 502), а її автор – Ракович Максим Миколайович, на підставі публічного захисту, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

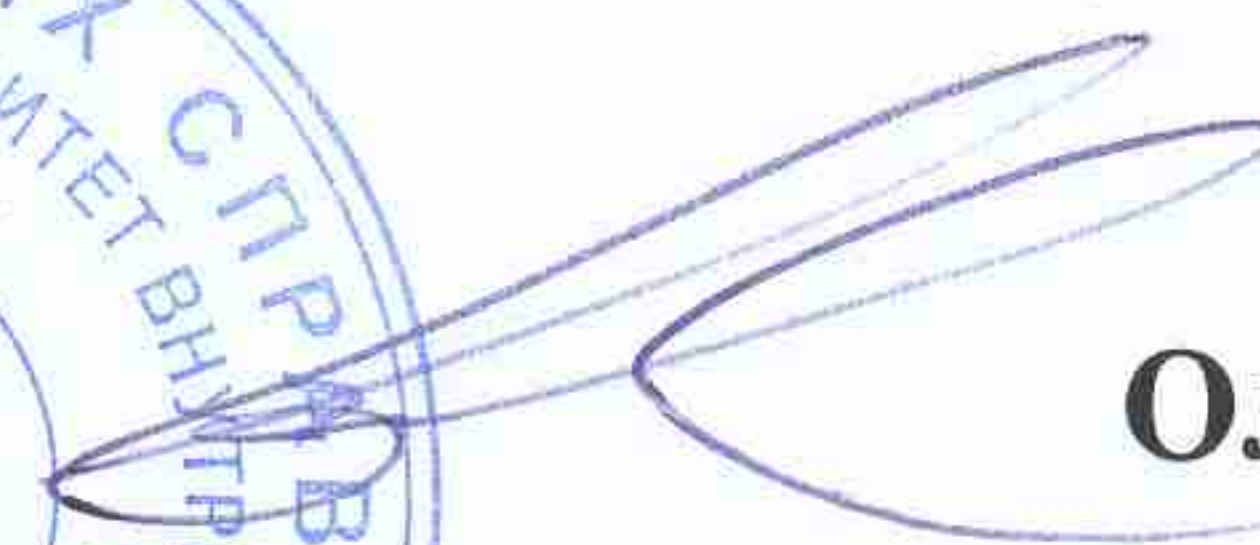
**професор кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

Ігор ПИРІГ

Підпис Пирога І. В. засвідчую:

**Проректор
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

Олександр ЮНІН